

Lendimai - plėšimuose išaugęs kaimas

SPAUDOS,
RADIO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

Į pietus nuo gilias istorines šaknis turinčio Senosios Įpilties kaimo abipus kelio į Laukžemę stovi Lendimų sodybos. Kaimo vakariniu pakraščiu palei Latvijos sieną vingiuoja Šventosios upė, rytinę dalį apima Šilinės (Vidgirių) miškas, o šiauriniame pakraštyje stovi Darbėnų gimnazijos Piliakalnio ugdymo skyriaus pastatai.

Lendimų kaimo planas. Ištrauka iš Latvijos karo topografų parengto Ručavos apylinkių žemėlapiu. 1927–1931 m.

Ištūmę kuršius įsikūrė žemaičiai

Lendimų kaimo ištakos glaudžiai susijusios su Senąja Įpiltimi. Anksčiau šiais viduramžiais ši teritorija priklausė kuršių gyvenamos Duvzarės žemės Impilties pilies apygardai. Pasibaigus kovoms su kryžiuočiais į ištūstėjusias kuršių žemes pradėjo keltis žemaičiai, šalia buvusios pilies prie Įpilties upelio XV a. pabaigoje–XVI a. pradžioje įkūrė žemdirbių kaimą, pavadintą Senąja Įpiltimi.

Po XVI a. 7 dešimtmetyje praves-

tos Valakų reformos žemės ūkis tapo pagrindine šio regiono ūkio šaka. Daugėjant žemdirbių šeimų, plėtėsi ir dirbamos žemės plotai, kuriems pradėta įsisavinti žemdirbystei tinkamą plėšininę žemę – ganyklas ir iškirstus miškus.

Taip Senosios Įpilties kaimo žemės pietvakariniame pakraštyje ties riba su Benačiais ir Kuršo kunigaikštystė atsirado nausėdija – kaimui priklausantis užusienis, naujakurių pavadintas Lendimais.

(Nukelta į 6 p.)

XIX a. statytas dvilinkas („U“ raidės plano) tvartų ir daržinės pastatas Juozo Jašinsko (Jašmanto?) sodyboje. Fot. Juozas Mickevičius. 1963 m. © Kretingos muziejus, KM-IF1692.

Juozo Rumbučio 1884 m. pastatyta kopyltėlė prie Onos Karpaitės sodybos ir joje buvusi Marijos Maloningosios skulptūra. Fot. Juozas Mickevičius, 1965 m. (skulptūra), Julius Kanarskas, 2004 m. (kopyltėlė). © Kretingos muziejus, KM-GEK19189/4; KM-P7703/17.

Lendimai - plėšimuose išaugęs kaimas

(Atkelta iš 5 p.)

Dvi pavadinimo kilmės versijos

Trūkstant rašytinių šaltinių, šandien dar sunku kalbėti apie vietovardžio kilmę. Tradiciškai tuo metu nausėdijoms sutekdavo pirmojo naujakurio pavardę, užrašydami ją daugiskaitos forma.

Lendimas, kitaip – Lindimas, nėra dažnas, tačiau pasitaikantis Šiaurės vakarų Žemaitijos gyventojų asmenvardis. Tačiau kaimo pavadinimas galėjo kilti ir iš ipiltiškių naudoto vietovardžio „Lendimai“. Šiuo terminu valstiečiai seniau vadino atvirą lauką, pievas, dirvonus ar plėšimus.

Rašytiniuose šaltiniuose kaimo vardas lenkiškai rašomas „Lendymy“, rusiškai – „Лендимы, Лендимы“, latviškai – „Lendimi“.

Palangos seniūnijos 1791 m. inventoriaus duomenimis, Lendimams priklausė apie 140 ha žemės. Kairėje kelio į Laukžemę pusėje plytėjo su Senosios Ipties kaimo Šilinės miško ganyklomis susisiekiančios medžišios ir krūmais apaugusios bendrosios ganyklos, vadinamos Kuistva.

Pradžioje tebuvo keturios sodybos

Į vakarus nuo kelio iki pat Šventosios slėnio driekėsi rėžiais išdalinta ariama žemė, kurioje stovėjo 4 žemdirbių sodybos.

Viena sodyba buvo netoli ribos su Senosios Ipties kaimo Papilio lauku, o likusios trys stūksojo vienoje kupetoje šalia kelio netoli Benačių.

Tris sodybas su žeme iš Darbėnų dvaro nuomojosi žemdirbiai Juozapas Bertašius su žmona Elžbieta, Juozapas Skersys ir Jurgis Vainoras su šeimomis, o ketvirtoji buvo negyvenama.

Vakarinių Lendimų pakraštį apėmė Šventosios slėnis, kuriame plytėjo taip pat rėžiais išmatuotos ir žemdirbiams šienauti išdalintos pievos, kuriose po šienapjūtės buvo ganomi gyvuliai.

Gyventojų pradėjo daugėti panaikinus baudžiavą

XVIII a. pabaigoje ar XIX a. pradžioje Lendimai tapo savarankišku

kaimu.

Jame 1845 m. buvo 5 katalikų sodybos, kuriose gyveno Jonas Lukutis su žmona Barbora ir dukra Ona, Jonas Karpas su žmona Ona, Magdalena Vainorienė su dukra Magdalena, Juozapas Žobakas su žmona Dorota, Elena Jonkutė, Pranas Žobakas su žmona Dorota Ieva, dukra Bara bei sūnumi Pranu.

XIX a. kaimas priklausė grafų Pliaterių Ipties dvarui. Po baudžiavos panaikinimo įkūrus laisvaisiais žemdirbiais tapusių valstiečių savivaldą, Lenkimai ir Uždarbalės sudarė vieną kaimo bendruomenę, kuri priklausė Darbėnų valsčiaus Senosios Ipties seniūnijai.

Buvusiems baudžiauninkams iki tol dirbtą žemę išsipirkus iš dvarininkų, abiejuose kaimuose buvo suformuoti 198 dirbamos žemės rėžiai, už kuriuos 10 Lendimų ir Uždarbalių valstiečių 1870 m. mokėjo grafams Pliateriams išperkamuosius žemės mokesčius.

Pravedus pobaudžiavinę žemės reformą kaimas pastebimai išaugo. Prieš Pirmąjį pasaulinį karą Lendimuose stovėjo 22 sodybos, o 1923 m. buvo 18 ūkių, kuriuose gyveno ir žemę dirbo 107 valstiečiai.

Kaime pradėjo veikti mokykla

Tarpukariu buvo atidaryta Lendimų pradžios mokykla. Tiesa, enciklopedinėje literatūroje minima, kad ji veikė nuo 1908 m., tačiau Kauno gubernijos statistikos komiteto iki 1915 m. skelbtuose valdinių ir privačių mokyklų sąrašuose jos nėra.

Iki 1930 m. mokyklai vadovavo Povilas Žvirblis, kurį iškėlus į Mosėdį, naująja vedėja buvo paskirta Šiaulių mokytojų seminarijos absolventė Marija Grudzinskaitė. Ji domėjosi kraštotyra, Senosios Ipties kaime surinko archeologinių radinių, kuriuos 1935 m. perdavė besikuriančiam Kretingos muziejui.

Lietuvos šaulių sąjungos veikloje aktyviai dalyvavo Antanas Ruokis, priklausęs Kretingos rinktinės Laukžemės šaulių būriui.

Sovietmečiu kaimas sunyko

Sovietmečiu Lendimai buvo prijungti prie Piliakalnio kolūkio. Per pirmąjį pokario dešimtmetį gyventojų kaime sumažėjo beveik penktadaliu: 1959 m. gyveno 86 kolūkiečiai. 1962 metais sujungus Lendimų, Kiaupiškių ir Naujosios Ipties mokyklas, kaime ėmė veikti nauja švietimo įstaiga, pavadinta Piliakalnio aštuonmete (vėliau – devynmete, pagrindine) mokykla.

Iki 1970 m. gyventojų skaičius nežymiai išaugo iki 93, bet per likusius keturis dešimtmečius sumažėjo iki 34 žmonių. Pagal užimamą plotą Lendimai patenka į antrąjį rajono gyvenviečių šimtuką.

Šiandien kaimui priklauso 145,87 ha žemės, kurioje stovi 17 sodybų. Vienoje jų tebeveikia Darbėnų gimnazijos Piliakalnio pagrindinio ugdymo skyrius.

Kaimo pakelėje išliko pora 1884 m. ir 1903 m. pastatytų bei Lietuvos Respublikos nekilnojamojų kultūros vertybių registre registruotų Žemaičių kraštui būdingų medinių koplytelių, o prie Onos Bružienės sodybos praeito šimtmečio pabaigoje iškilo nauja koplytelė su šventųjų skulptūromis.

Apie 110 ha Šventosios slėnyje plytinčių Lendimų ir Sūdėnų kaimų pievų patenka į buveinių apsaugai svarbią teritoriją, skirtą išsaugoti melvenynams, eutrofiniams aukštiesiems žolynams bei aliuvinėms pievoms.

Lendimų žmonės garsino savo kaimą

Kaime 1923 m. gimė ištėkėjusi karteniške tapusi Skolestika Adomauskienė, Lietuvos Respublikos prezidentės Dalios Grybauskaitės dekretu 2015 m. apdovanota ordino „Už nuopelnus Lietuvai“ medaliu už tai, kad užaugino ir dorai išauklėjo 7 savo vaikus.

1930 m. Lendimuose gimė ir augo Adolfas Vibrys, kuris baigęs Palangos gimnaziją Leningrado (dabar

– Sankt Peterburgas, Rusija) žemės ūkio institute studijavo ekonomiką, o nuo 1959 m. iki Atgimimo laikų vadovavo Tverų (Rietavo sav.) kolūkiui.

Šių dienų Lendimų didvyriais tapo tėvas ir dukra Gedeminas ir Inga Jėpšai, 2018 m. laimėję Lietuvos televizijos muzikinio projekto „Du balsai – viena širdis“ pagrindinį prizą – kelionę į Holivudą.

Gedeminas Jėpšas svariai prisidėjo prie Ipties krašto istorinės atminties išsaugojimo – 2000 m. gretimame Benačių kaime atrado priešistorinę kapinyną ir senovės gyvenvietę, kurių archeologiniai tyrinėjimai suteikė mokslui naujų ir netikėtų žinių apie Šventosios vidurupyje prieš 2–3 tūkstančius gyvenusių žmonių materialinę kultūrą ir laidojimo papročius.

Julius KANARSKAS
Istorikas, Kretingos muziejus

Senoji Švč. Mergelės Marijos skulptūra iš V. Tarvydo statytos pakelės koplytėlės. Fot. Juozas Mickevičius, 1965 m. © Kretingos muziejus, KM-GEK19190/3.

Apaštų skulptūros iš V. Tarvydo statytos pakelės koplytėlės. Fot. Juozas Mickevičius, 1965 m. © Kretingos muziejus, KM-GEK19190/1.

Naujoji koplytelė ir jos skulptūros prie Onos Bružienės sodybos. Fot. Julius Kanarskas, 2004 m. © Kretingos muziejus, KM-P7703/18.

Vinco Tarvydo 1903 m. pastatyta koplytelė su skulptūrine angeliuko pusfigūre, pritvirtinta prie frontono. Fot. Julius Kanarskas, 2004 m. © Kretingos muziejus, KM-P7703/8, 13.